

1. ונפק סבבי היער בקרל והלכנו באריר יפול: ישיעו י לר
2. והיה אדירו ממנו ומשלו מקרבו יצא והקרבתי ונש אלי כי מה הוא זה ערב את לבו לגשת אלי נאם י: ירמיהו ל כא
3. אעברה נא וראיה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן הקר השוב הנה והלכנו:
4. מפר אתות בדים וקטנים יחלל מיטב חכמים אחר ודעתם יטבל: ישיעו מר מה מאור עינים שחמל לב שמועה טובה תדשן עצם: משילי לו ל
6. לב שמח מיטב גוה ורוח נבאה תיבש קום: משילי יו כב
7. ואמר אי אלהינו עור חסיד בן: הרבים לב לו
8. שאנו צריך בקרב מועדן שמו אותם אתות: תהלים פד ד
9. ואלהי צבאות מי כמוך חסין זה ואמנות סביבותי: תהלים פט ט
10. מי כמכה באלים ואתות: תהלים פד ד
11. ובכן ראיתי רשעים קברים וקאו ומקום קדוש יהלכו ושתכחו בעיר אשר כן עשו גם זה קבל: קהלת ח י
12. הוי צריה לראש אביה שלו כי וי הנה על רב שפיה עולקה חלבו שבי לפני צי: איכה א ה

אי לאו דמלכא את לא מימסרא ירושלים בידך. אע"ג דלכתי לא מימסלא זידו עד שכל טיטוס מ"מ כיון דכבר זר עליה שלג שנים והוה כפלא הוי כאלו כבר נמסרה: **ונעשה נם והיה דם בוי.** להודיע דקשה לפני המקום מוכרן צית המקדש: **וניקר במוחו ו' שנים.** לא נעשה מרפה נכך דדכך מוטמו נכנס ולא ניקב הקרום ועוד דיש מילוק צין עריפות דלסל לצהמה כדפרישית בפרק קמא דערוצין (דף טז.)¹⁰

איברא מלכא את דאי לאו מלכא את לא מימסרא ירושלים בידך דכתיב והלכנו באדיר יפול ואין אדיר אלא מלך דכתיב והיה אדירו ממנו וגו' ואין לבנון אלא ביהמ"ק שנאמר ההר הטוב הזה והלכנו ודקאמרת אי מלכא אנא אמאי לא קאתית לגבאי עד האידנא ברויני דאית בן לא שבקינן אמר ליה אילו הבית של דבש ודרקון כרוך עליה לא היו שוברין את החבת בשביל דרקון אישתיק קרי עליה רב יוסף ואיתימא רבי עקיבא משיב חכמים אחר ודעתם יסכל איבעי ליה למימר ליה שקלינן צבתא ושקלינן ליה לדרקון וקמלינן ליה והביתא שבקינן לה

אדרכי אתי פריסתקא עליה מרויני אמר ליה קום דמית ליה קיסר ואמרי הנהו חשיבו דרומי לאותיבך ברישא הוה סיים חד מסאני בעא למסימא לאחרינא לא עייל בעא למשלפא לאידך לא נפק אמר מאי האי אמר ליה לא תצמער שמועה טובה אתיא לך דכתיב שמועה טובה תרשן עצם אלא מאי תקנתיה ליתי איניש דלא מיתבא דעתך מיניה ולחליף קמך דכתיב ורוח נבאה תיבש גרם עבד הכי עייל אמר ליה ומאחר דחכמיתו כולי האי עד האידנא אמאי לא אתיתו לגבאי אמר ליה ולא אמרי לך אמר ליה אמר לך ליה מיזל אזילנא ואיניש אחרינא משרדנא אלא בעי מינאי מידי דאתן לך אמר ליה תן לי יבנה והכמיה ושוישילתא דרבן גמליאל ואסוותא דמסיין ליה לרבי צדוק קרי עליה רב יוסף ואיתימא רבי עקיבא משיב חכמים אחר ודעתם יסכל איבעי ליה למימר ליה לשבקינהו הרא זימנא והוא כבר דלמא כולי האי לא עביד והצלה פורתא נמו לא הוי אסוותא דמסיין ליה לרבי צדוק מאי עייל יומא קמא אשקויה מאי דפארי למחר מיא דסיפוקא למחר מיא דלקימא חור הדרווח מיטיה פורתא אול שדריה לטיטוס הרשע ואמר אי אלהינו צור חסיו בו זה מיטיה הרשע שחורף וגידף כלפי מעלה מה עשה תפש זונה בירו

ונכנס לבית קדשי הקדשים והציע ספר תורה ועבר עליה עבירה ונטל סייף וגידר את הפרוכת ונעשה גם והיה דם מבצבץ ויוצא וכסבור הרג את עצמו שנאמר שאנו צורריך בקרב מועדך שמו אותותם אותות אבא חנן אומר מי כמוך חסין יה מי כמוך חסין וקשה שאתה שומע ניאוצו וגידופו של אותו רשע ושותק דבי רבי ישמעאל תנא כלים שבמקדש והניחן בהן והושיבן כספינה לילך להשתבח בעירו שנאמר ובכך גרנותנו והביא כל כלים שבמקדש והניחן בהן והושיבן כספינה לילך להשתבח בעירו שנאמר ובכך ראיתי רשעים קבורים ובאו וממקום קדוש יהלכו וישתכחו בעיר אשר כן עשו אל תיקרי קבורים אלא קבוצים אל תיקרי וישתכחו אלא וישתכחו איכא דאמרי קבורים ממש דאפילו מילי דממחרן איגלייא להון עמד עליו נחשול שבים לטובעו אמר כמדומה אני שאלהיהם של אלו אין גבורתו אלא במים בא ליבשה ויעשה עמו מלחמה יצתה בת קול ואמרה לו רשע בן רשע בן בנו של עשו הרשע בריה קלה יש לי בעולמי ויתוש שמה אמאי קרי לה בריה קלה דמעלנא אית לה ומפקנא לית לה עלה ליבשה ותעשה עמה מלחמה עלה ליבשה בא יתוש ונכנס בחוטמו ונקר במוחו שבע שנים יומא חד הוה קא חליף אבכא דבי נפחא שמע קל ארופתא אישתיק אמר איכא תקנתא כל יומא מיתתו נפחא ומחו קמיה לנכרי יהיב ליה ארבע זווי לישראל אמר ליה מיסתיתך דקא חזית בסנאך עד תלתין יומין עבד הכי מכאן ואילך כיון דרש דש תניא אמר רבי פנחס בן ערובא אני הייתי בין גדולי רומי וכשמת פצעו את מוחו ומצאו בו כצפור דרור משקל שני סלעים במתניתא תנא כנוול בן שנה משקל שני ליטרין אמר אביי נקמינן פיו של נחושת וצפורניו של ברזל כי הוה קא מיית אמר להו ליקליוה להווא גברא ולברדי לקיטמיה אשב ימי דלא לשכחיה אלהא דיהודאי ולוקמיה בדינא ו[א] אונקלוס בר קלוניקוס בר אחתיה דטיטוס הוה בעי לאיגורוי אול אסקיה לטיטוס כנגידא אמר ליה מאן חשיב בההוא עלמא אמר ליה ישראל מהו לאידבוקי בהו אמר ליה מיליהו נפישין ולא מצית לקוימניהו זיל איגרי בהו בההוא עלמא והוית רישא דכתיב היו צריה לראש וגו' כל המוצר לישראל נעשה ראש אמר ליה דיניה דההוא גברא במאי א"ל במאי

א) בויקרא רבה פכ"ב איתא: איך אלכוד בדי יוסי: מהרצ"ח, ט' לפי שהגלה את ישראל שנמשלו ליונה טעם זה כמעט כספר חסידים סי' משגי'א, א) נצטרך ערך נגד ד' אלפא בניגריה פי כספי'א, ד) ב"ר: בהאי עמלא, ט) סנהדרין קד: ע"ש, ו) נלומר קודם שיתלך לים נעשה ראש שלג יאמרו בדי אומה שפלה מפר את בניו. כ"כ תוספות טגינה יב: ד"ה שלג, ו) בס"א: באמת מלך, ח) יומא לט: ועי' מהרש"א בבב"מ, ט) נכפטי' מ"ד ע"כ דעמות בת החי' ע"ל מ"ש תוס' דהלא דפרישית כפי' דשויקו' אכל לא מלמתי שם כלום ע"כ נראה שלג היה לפניו מה שנתפס שם בתוספות דערוצין ו. ד"ה כגון שרדו ובי' בס' תוס' כ"י ומיח' כמה בני ארס וכו' ע"ש וי' תוס' ב"ק נ"ה. ד"ה נעבד ומו' וזכרם קטו. ד"ה ללמא ומו' חולין נ"ב: ד"ה וא"ר יהודה ותוספות בסודות לו: ד"ה כ"י.

הנהרות הגר"א

[א] נמו' אונקלוס בר אונקלוס כ"כ אחתה דלמגריטוס היה סי' כ"ג, וי' מהרש"א [ב]:

לעני רש"י

קולדוויי' [קולדוויי']. סטננה רונדיליא [אריגוליא]. טניתי.

מוסף רש"י

כיון דרש דש. לטון מרגיל (מגילה ד"ג). דרקון. דומה ממש. ע"ז [חב].

מוסף תוספות

א. משום דאדם אית ליה מולא. תוס' זכרם קטו. ד"ה דלמא נה (פס' ר"ט). ואית ליה טפי חיות, ולא מיטרף בבקיות קיום. תוס' נכיות לו: ד"ה כ"י (פס' ר"ט).

הניזקין פרק חמישי גיטין

1. לא תרשע שלמים וטבחהם קל ימיו לעולם דברים כז' 2. הלא אתה אלהים ונתתו ולא תצא אלהים בצבאותיה
3. תהלים ס"ב בלע ארץ ולא חמל את כל נאות יעקב הריס בעברתו מבצרי בת יהודה הגיע לארץ חלל ממלכה ושריף
4. איכה ב ב ואנכי אמרתי איה אשיתך בנים ואנח לך ארץ חמדה חלת צבי צבאות גיב ואמר אבי תקרא לי ומאשרי לא תשוב ימיהו ג ט ובא בארץ העבי ורבות יבשלו ואלה ימלטו מידו ארם ומואב וראשית בני עמון: דניאל יא מא 5. שמחו את ירושלים ונגילו בה כל אהבה יששו אתה משוש כל המתאבלים עליה:
6. ישיהו ס"ו ג'דע בקרי אף כל קרן ישראל השיב אחר ימיו מפני ארם ובער יעקב כאש להבה אכלה קיבו: איכה ב ג

רצוא עירות היו זהר המלך והוא אינו מחזיק אפילו ששים רצוא קנים: **גמרא**. דיטריי"ש בלע"ז כמו גמוד מסאני (פסמים דף ק"א): **אין עורו מחזיק צפרו**. משופשט הוא כוון ואין יכול לחזור ולכסותו זו: **דשמיע ליה**. מה מעשיהם אם לדיקים אם רשעים: **צארום וארוספו**. מאומה העיר: **שפטט**. זולו צינרו ולא חשבו אלא נמגבר עליו: **וחסר השער**. נתיקלה התצוה: **לונן צינפ**. שהוא דומה לשכנת זרע להוציא קול שצלו על אשמו: **סולו**. דיטריי"ש מתיבש ומגלד: **שכנת זרע דוחס מן האור**. כנס ונבלע צבגד ואינו מגלד: **סורניסא**. פי"ן: **גנגל**. תופה: **קרני מלחמה**. רלשי גייסות תוקעי קרן ומתאספים אליהם בני צבא: **ושמא סאמר קרונה היסה**. לים: **נקעס ייסי**. שס מקוס: **ואחד דס**. מהרונג צימר: **ש**

זמאי דפסק אנפשיה. מיקלי וזדורי קיטמא: **שכנס זרע רופסא**. מדה כנגד מדה שבעלמא התחיל העס לזנות אל צנות מואב: **דאמר מר**. בעירובין (דף כ"א): ויליף לה מולהג הרבה יגיעת צרתי המלעיג הרבה נידון ציגיעת צפר וקרא צדברי סופרים כמיז ויותר מהמה בני הוהרי"ס צדברי סופרים יותר מדברי מורה: **נציאי האומוס** (א) **עובדי ע"ז**. בלעס שהשכינה נגלית עליו והרשיע לדבר: **טור מללא**. מדינה ששמה הר המלך: (י) **נפלו**. בני המדינה היהודים עליהו דרומאי (ט) ומחונהו: **גונדא**. גדול: **סוס כפר**. ציהודים: **איודקור**. לשמוח: **עד דאסחוי**. לבני הסיל: **צלונא דגושפנקא**. מי שהיתה לו זרה בטבעתו היה מכירה לחוק מיל מן העיר למראה הנרות: **שחליים**. מין מאלל הוא צמסכת ע"ז (דף כ"ט). **הסוא אסרא**. הר המלך: **משקריסו**. דאמרימו ששים

רותחת דאמר מר (א) כל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה ורותחת תא חזי מה בין פושעי ישראל לנביאי אומות הקולם (עובדי ע"ז) תניא אמר רבי אלעזר בא וראה כמה גדולה כחה של בושה שהרי סיעת הקב"ה את בר קמצא והחריב את ביתו ושרף את היכול: אתרנגולא ואתרנגולתא חריב טור מלכא דהוו נהיגי כי הוו מפקי חתנא וכלתא מפקי קמייהו תרנגולא ותרנגולתא כלומר פרו ורבו כתרנגולים יומא חד הוה קא חליף גונדא דרומאי שקלינהו מינייהו נפלו עלייהו מחונהו אתו אמרו ליה לקיסר מרדו כך יהודאי אתא עלייהו הוה בהו הוא בר דרומא דהוה קפיץ מילא מילא פושעי ישראל קיסר לתאניה ואותביה ארעא אמר ריבונה דעלמא כוליה אי ניהא לך לא תמסריה להווא נברא לדידיה ולמלכותיה בידיה דחד גברא אכשליה פומיה לבר דרומא ואמר הלא אתה אלהים ונחתנו ולא תצא אלהים בצבאותינו דוד גמי אמר הכי דוד אתמוהי קא מתמוה על לבית הכסא אתא דרקונא שמטיה לכרכשיה ונה נפשיה אמר הואיל ואיתרחיש לי ניסא הא זימנא אישבקינהו שבקינהו ואול איודקור ואכלו ושחו ואדליקו שרגי עד דאיתחזי בליונא דגושפנקא ברחוק מילא אמר מיהדאי קא חרו בי יהודאי דחד אתא עלייהו א"ר אסי תלת מאה אלפי שליפי סייפא עיילו למור מלכא וקמלו בה תלתא יומי ותלתא לילותא ובהך גיסא הלולי וחנני ולא הוו ידעי הני בהני בבלע ה' ולא חמל את כל נאות יעקב כי אתא רבין אמר רבי יוחנן אלו ששים רבוא עירות שהיו לו לינאי המלך בחר המלך דאמר רב יהודה אמר רב אסי ששים רבוא עירות היו לו לינאי המלך בחר המלך וכל אחת ואחת היו בה כיוצאי מצרים חוץ משלש שהיו בהן כפלים כיוצאי מצרים אלו הן כפר ביש כפר שיהללים כפר דכריא כפר ביש דלא יחבי ביתא לאושפיוא כפר שיהללים שהיתה פרנסתן מן שחליים כפר דכריא אמר רבי יוחנן שהיו שותיהן וילדות זכרים תחלה וילדות נקבה באחרונה ופוסקות אמר עולא לדידי חזי לי ההוא אתרא ואפילו שיתין ריבונתא קני לא מחזיק אמר ליה ההוא צדוקי לרבי חגיגא שקורי משקרייתו אמר ליה ארץ צבי כתיב בה מה צבי זה אין עורו מחזיק את בשרו אף ארץ ישראל בזמן שיושבין עליה רווחא ובזמן שאין יושבין עליה גמדא רב מגוומי בר חלקיה ורב חלקיה בר טוביה ורב הונא בר חייא הוו יתבי גבי הדדי אמרי אי איכא דשמיע ליה מילתא מכפר סכניא של מצרים לימא פתח חד מינייהו ואמר מעשה בארום וארוסתו שנשבכו לבין העובדי כוכבים והשיאום זה לזה אמרה לו בבקשה ממך אל תגע בי שאין לי כתובה ממך ולא נגע בה עד יום מותו וכשמת אמרה להן סיפדו לזה שפמפט ביצרו יותר מיוסף דאילו ביוסף לא הוה אלא חדא שעתא והאי כל יומא ויומא ואילו יוסף לאו בחדא מטה והאי בחדא מטה ואילו יוסף לאו אשתו והא אשתו פתח אידך ואמר מעשה עמרו ארבעים מודיות בדינר נחסר השער מודיא אחת וברדקו ומצאו אב ובנו שבאו על נערה מאורסם ביום הכפורים והביאום לבית דין וסקלום חזר השער למקומו פתח אידך ואמר מעשה באדם אחד שנתן ענינו באשתו לגרשה והיתה כתובתה מרובה מה עשה הלך וזימן את שושבינו והאכילן והשקן שיכרן והשכיבן על מיטה אחת והביא לובן ביצה והטיל ביניהן והעמיד להן עדים ובא לבית דין היה שם זקן אחד מתלמידי שמאי הזקן ובכא בן בוטא שמו אמר להן כך מקובלני משמאי הזקן לובן ביצה סולד מן האור ושכבת זרע דוחה מן האור בדקו ומצאו כדבריו והביאוהו לב"ד והלקוהו והגבוה כתובתה ממנו א"ל אבוי לרב יוסף ומאחר דהוו צדיקים כולי האי מאי טעמא איענוש א"ל משום דלא איאבול על ירושלים דכתיב ששמו את ירושלים ונגילו בה כל אוהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה: אשקא דריספך חריב ביתר דהו נהיגי כי הוה מתיליד ינוקא שתלי ארזא ינוקתא שתלי תורניתא וכי הוו מינסכי קייצי להו ועברו גננא יומא חד הוה קא חלפא ברתיה דקיסר אתבר שקא דריספך קצו ארזא ועיילו לה אתו נפול עלייהו מחונהו אתו אמרו ליה לקיסר מרדו כך יהודאי אתא עלייהו: ג'עד בחרי אף כל קרן ישראל א"ר זירא א"ר אבהו א"ר יוחנן אלו שמונים [אלף] קרני מלחמה שנכנסו לכרך ביתר בשעה שלכדוהו והרגו בה אנשים ונשים ומף עד שהלך דמן ונפל לים הגדול שמא תאמר קרובה היתה רחוקה היתה מיל תניא רבי אליעזר הגדול אומר שני נחלים יש בבקעת ידים אחד מושך אילך ואחד מושך אילך ושיערו חכמים שני חלקים מים ואחד דם במתניתא תנא שבע שנים בצרו עובדי כוכבים את כרמיהן מדמן של ישראל בלא זבל אמר

- 6) בכת"י: כל ימיו
- 7) כלומר אהבת נשים לו יותר מדי חס מלה גופו ושמתו, א כס"א: לש"י, ד) בלעס, (מהלכות) ודעי צלוה רוחתה כלומר מלאה לא רוח ומתמלאה לא נטהר גם נשלה הבל, 8) [עירובין כ"א:] 9) בכת"י הרפורי לשת: עובדי ע"ז, 10) [בכת"י הרפורי: הוה ארזא מנא], 11) [דללא יז ועי' כמותו ק"ב וע"ז ועי' ר"ה יג:], 12) [בבב"ב ק"ט:], 13) [ע"ז ק"ה], 14) [קתלה יב:], 15) [שם] 16) חבובה עובדי ע"ז ליתא ברפריד, 17) ד"ה נפלו אחר ד"ה גונדא, 18) בע"י הוא ריבוי לעצמו: מחונה. הכוס, 19) וכן נכתב מ"ז.

לעני רש"י
 דיטריי"ש [דיטריי"ש].
 ממחזיק החכום. פי"ן.
 אידך.

מוסף רש"י
 שמשיה לכרכשיה. תלמנת שהיה יולא טי שקינן סכמי"א. (בהכות ט"ו). אין עורו מחזיק את בשרו. שהער טוין ונמנו ללמך הפסט (כתובות ק"ב). שפטט ביצרו. מפרס ונלס כנגד יצרו כלאמרינן ריב ק"ס. מן מקון אמד שיהה מפטפט כנגדו. (ושב"ט ב"ב ט"ז). תורניתא. מן א"ח וכהי טורס כלאמר כ"ה"ה. (כ"ג. ע"ז ד"ד).

א ממי' פ"ג מהל' מ"ח
הל' י' ט"ו ע"ד יוד' סימן
רמו ע"פ אל'

תורה אור השלם

1. אלה ובחש וירצח ויגב וינאן פ"ג ודמיי' ב'דמים נגנע: הישע ד' ב' לתעלות חמה לנקם צווח סלע לבלתי חכסות: יחזיקאל ב' ח' יבוא: יעקב אל יצחק אביו וימשה ויאמר הקל עש: בראשית כו כב עש: בשוט לשון תבוא
2. ולא תירא משד כי יבוא: אייב כי בא יבוא: על נהרות כבל שם ישבנו גם בבניו בוכרנו את יצחק: הילל ק"ו א זכר י' לבני אדם את יום ירושלים הקדמים ע"ד ערו עד ירושום ב' תהלים ק"ו א אמר אדני מבשן אשיב אשיב ממצלות ים: תהלים סב כב
3. כי ע"ך וירגו כל ימים נחשבו כצאן טבחה: תהלים מו כב אנכי י' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבת עבדים לא יתיר לך אלהים אחרים על פני: שמות כ ב
4. וכן לצללים יתירם בלתי ל' לבדו: שמות כ ב ט לא תשתחוה לאל אחר כי י' קבא אהל אל קבא הוא: שמות לו י' אלתינו י' אחר:
5. וידעת היום ותשבת אל לבבך כי י' הוא אלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד: דברים ד לט
6. את י' האמרת היום להיות לך לאלהים ואלתה בך ויבחר וישמר ויחן ומצותיו ומשפטיו ולשמע בקול: ארור משנה ע"ד בדר' ואמר כל העם אמר:
7. דברים כו ז' י"ח מושיב עקרת הבית אם הבנים שמחה הללו י: תהלים ק"ט ט
8. זאת התורה אדם כי ימות באהל כל בן האל האתה וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים: מדרש י"ד

של זכריה. בן יהודע הכהן שהרגוהו שרי יהודה במזות יואש כשהשתמו לו ליואש ועשאוהו אלוה והרגוהו בעזרה (ד"ה"כ כד): **שטר פירטסא.** שטר ליואש שפרט מה מהל על נכסיו: *גר טושב היה. שלא קיבל עליו שאר מלות אלל ע"ז שנאמר כי לא יעשה עוד עבדך וגו' (מ"ז ה): היינו דכסוי. אדמיה דזכריה: על לחיה טלע. על חלקת אפן חלקה שלא יצלע בלחך. כך היה דמו של זכריה על הרצפה ולא נצלע: לחיה. שיעות כתרונמו: הקול. קול למה וכדי עולה מיעקב. ראה יתכן נצוואה מפלה זו של צימר: והיינו דאמר רבי אלעזר. הא דלמרינן לעילט) שעל ידי לשון הרע חרב הבית ונהרגו כמה רבנות: בחיחורוי לשון. צמריית לשון כמו אל מתחר (מהלס ילדים למשכב זכור וילדות לפלגשים: לשון. צין שן וטריקון: שדיקן לך. לתשמיש ואין קלון מרובה קלון שלנו: זו אשה. הורגנו כל היוס: האמרת. ייחדת: גושפנקא. חומתי שזרתי עבועה זו כדי שתהא נראה משמחה לה: הרמנא דמלנא. שולטנות המלך קבל עליו לעשות: *זו מילה. הורגנו כל היוס דוימנן דמיית: זר משחיתה. שמה יתחננו בנרונ: דבר אחר. לרעת ומראות נגעס מפני שמסוכן לפסון עליו: קלזי

כמה שנין דלא קא נייה דמיה אמר להו אנא מפיינסא ליה אייתי סנהדרי גדולה וסנהדרי קטנה קטל עילויה ולא נח בחורים ובתולות קטל עילויה דאבדינהו לכולהו כדאמר ליה הכי נח בההיא שעתא הרהר תשובה בדעתיה אמר ומה *אם על נפש אחת כך יהוא גברא קטל כל בני העמא על אחת כמה וכמה ערק אול שרד שמר פרטתא בביתיה ואנאית תנא *נעמן גר תושב היה נבזרוארן גר צדק היה מבני בניו של המן למדו תורה בבניו מבני בניו של סיסרא למדו תינוקות בירושלים מבני בניו של סנחריב למדו תורה ברבים מאן אינון שמעיה ואבטליון היינו דכתיב *נתתי את דמה על צחיה סלע לבלתי חכסות *הקול קול יעקב והיידים ידי עשו הקול זה *אדריינוס קיסר שהרג באלכסנדריא של מצרים ששים רבוא על ששים רבוא כפלים כיוצאי מצרים קול יעקב זה אספסיינוס קיסר שהרג בכרך ביתר ארבע מאות רבוא ואמרי לה ארבעת אלפים רבוא והיידים ידי עשו זו מלכות הרשעה שהחריבה את בתינו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו דבר אחר הקול קול יעקב אין לך תפלה שמועלת שאין בה מזרעו של יעקב והיידים ידי עשו אין לך מלחמה שנוצחת שאין בה מזרעו של עשו) והיינו דא"ר אלעזר *בשוט לשון תחבא בחירחורי לשון תחבא אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב *על נהרות כבל שם ישבנו גם בכינו בוכרנו את ציון מלמד שחוראיה הקב"ה לדוד חורבן בית ראשון וחורבן בית שני חורבן בית ראשון שנאמר על נהרות כבל שם ישבנו גם בכינו בית שני דכתיב *זכור ה' לבני אדם את יום ירושלים האומרים ערו ערו על היסוד בה אמר רב יהודה אמר רב שמואל ואיתימא רבי אמי ואמרי לה במתניתא תנא מעשה בד' מאות ילדים וילדות שנשבו לקלון הרגישו בעצמן למה הן מתבקשים אמרו אם אנו טובעין בים אנו שיני אריה אשיב ממצולות ים אלו שטובעין בים כיון ששמעו ילדות כך קפצו כולן ונפלו לתוך הים נשאו ילדים ק"ו בעצמן ואמרו מה הללו שדרכן לכך כך אנו שאין דרכנו לכך על אחת כמה וכמה אף הם קפצו לתוך הים ועליהם הכתוב אומר *כי עליך הורגנו כל היום נחשכנו כצאן טבחה ורב יהודה אמר זו אשה ושבעה בניה אתיוהו קמא לקמיה דקיסר אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה *אנכי ה' אלהיך אפקוהו וקטלוהו ואתיוהו לאירך לקמיה דקיסר אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה *אנכי ה' אלהים אחרים על פני אפקוהו וקטלוהו ואתיוהו לאירך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה *לא תשתחוה לאל אחר אפקוהו וקטלוהו ואתיוהו לאירך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה *שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אפקוהו וקטלוהו ואתיוהו לאירך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה *הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד אפקוהו וקטלוהו ואתיוהו לאירך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתורה *וה' האמירך היום כבר נשבענו להקדוש ברוך הוא שאין אנו מעבירין אותו באל אחר ואף הוא נשבע לנו שאין מעביר אותנו באומה אחרת"א"ל קיסר אישדי לך גושפנקא וגחין ושקליה כי היכי דלימרו קביל עליה הרמנא דמלכא א"ל חבל עלך קיסר חבל עלך קיסר על כבוד עצמך כך על כבוד הקב"ה על אחת כמה וכמה אפקוהו למיקטליה אמרה להו אימיה יחבוהו יחלי ואינישקיה פורתא אמרה לו בניי לכו ואמרו לאברהם איביכם אתה עקדת מזבח אחד ואני עקדתי שבעה מזבחות אף היא עלתה לגג ונפלה ומתה יצתה בת קול ואמרה *אם הבנים שמחה ר' יהושע בן לוי אמר זו מילה שניתנה בשמיני ר' שמעון בן לקיש אמר אלו ת"ח שמראין הלכות שחיטה בעצמן דאמר רבא כל מילי ליחיה איניש בנפשיה בר משחיטה ודבר אחר רב נחמן בר יצחק אמר אלו תלמידי חכמים שממיתין עצמן על דברי תורה כדר' שמעון בן לקיש *דאמר ר"ש בן לקיש *אין דברי תורה מתקיימין אלא כמו שממית עצמו עליהם שנאמר *זאת התורה אדם כי ימות באהל וגו' אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ארבעים סאה קצוצי

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ר' תושב היה.
עין ע"ז דף ע"ב ע"ב.

מוסף רש"י

אייתי דמי ולא אימי. שטת כמות ולא לעמי הס. (סנהדרין צו.) גר תושב. שלא קבל עליו שאר מלות וקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים. (שם.) את ה' האמרת. הוא לשון הפרשה והבדלה הבדלתי לך מאלהי עכו"ם להיות לך לאלהים והוא הפרשך אליו מעמי הארץ להיות לו לעם סגולה. (דברים כו.) שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל. זאת התורה היכן מתייה. נאדם שזמנו כהלה מיה (בבב"ב סו.)

מוסף תוספות

א. פן יעבירו עובדי כוכבים לעבירה כגון ע"י. טוס' ע"ז. י' ד"ה וכל ב. שלא יוכל לעמוד בהם. או הוא מצוה לחבל בעצמו. טוס' ע"ז. י' ד"ה סו.

